

КОМПЕТЕНЦІЯ І ПОВНОВАЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

ДМИТРИЄВ Анатолій Анатолійович - начальник Головного управління Національної поліції України в Харківській області

В статті розглядається компетенція і повноваження кримінальної поліції в сфері протидії організованій злочинності, аналізуються завдання структурних підрозділів кримінальної поліції по боротьбі з окремими видами злочинів.

Ключові слова: кримінальна поліція, організація злочинності, протидія злочинності, законодавство, завдання, контроль.

Враховуючи криміногенну ситуацію в державі, правоохоронні органи намагаються вишукати найбільш ефективні форми протидії організованій злочинності та корупції, які є найбільш небезпечними злочинними явищами для демократичного суспільства. Протидія організованій злочинності має спрямовуватись проти професійної злочинної діяльності та проти чиновників, які завуальовували свою злочинну діяльність використовуючи прийняття ряду законодавчих та підзаконних актів, які дають можливість вчиняти злочини, насамперед, корупційну діяльність, підмінили поняття корупційних дій видимістю службових заходів, маскуванню ігорного бізнесу та багато іншого, що дозволяє їм, маючи владні повноваження, координувати чи очолювати організовану злочинність.

Упродовж останніх років відмічається зростання умисних убивств, зокрема, на замовлення, в більшості випадків жертвами яких є бізнесмени та політики. Ще більш стрімка динаміка зростання актів тероризму, екстремізму, агресивної поведінки. Якщо у

2010 р. в Україні було зареєстровано 70 проявів терористичного характеру, то у 2015 вже понад 415, що обумовлює необхідність виявлення умов та причин та необхідність якісної та швидкої протидії даному явищу.

Не менш гострою проблемою є поширення транснаціональної та транскордонної злочинності. Окремі кримінальні угруповання, що мають тісні регіональні, міжнародні зв'язки, перебрали під свій контроль ринки збуту наркотиків, їх транзит через територію України, торгівлю викраденим за кордоном і в країні автотранспортом, а також зброєю, жінками і дітьми. Вони контролюють потоки мігрантів, канали їх переправлення в країни Західної Європи і США, значну частину контрабандних операцій.

Організована злочинність має різноманітний характер, вона проникла у всі сфери суспільного життя. Організовані злочинні угруповання, що мають стійкий кримінальний досвід, протягом тривалого періоду здійснюють велику кількість тяжких злочинів, значна частина яких залишається нерозкритими. Поряд з цим масштаби організованої злочинності постійно збільшуються, що дестабілізує стан правопорядку та економіки в Україні.

На подолання організованої злочинності у всіх її проявах відповідно до Закону України «Про Національну поліцію України» [1] спрямована діяльність підрозділів кримінальної поліції, а саме:

1) Департаменту карного розшуку (та його обласні управління);

2) Департаменту боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми (та його обласні управління);

3) Департаменту захисту економіки (та його обласні управління);

4) Департаменту кіберполіції (та його міжрегіональні територіальні органи);

5) Департаменту протидії наркозлочинності (та його міжрегіональні територіальні органи).

З огляду на нещодавнє створення вказаних підрозділів кримінальної поліції, доцільно розглянути специфіку діяльності окремих з перелічених департаментів.

Аналіз показує, що на даний час збільшується обсяг наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів що поставляються в Україну з-за кордону. Експансія міжнародного наркобізнесу на територію України виявляється в перетворенні українського транзитного шляху на додатковий простір для торгівлі контрабандними наркотиками. Рівень наркоманії в Україні за оцінками експертів найвищий в Європі. В Україні проблема протидії розповсюдження наркотичних речовин досягла критичної точки. Подальші зволікання можуть призвести до незворотних процесів. Наркоманія зростає в геометричній прогресії, крім того, збільшується тенденція втягнення все більше неповнолітніх осіб, що може призвести до відчутних демографічних втрат.

Враховуючи наркоситуацію в країні у складі Національної поліції України створено Департамент протидії наркозлочинності, на який покладено організацію та здійснення протидії наркозлочинності в Україні. Відповідно до наказу Національної поліції України від 17.11.2015 № 95 [2] на вказану службу покладаються наступні завдання завдання:

- забезпечення реалізації державної політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів;

- превенція правопорушень, пов'язаних з обігом наркотичних засобів та психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, зменшення наркозалежності серед населення України.

Департамент протидії наркозлочинності відповідно до компетенції в сфері боротьби зі злочинністю має права, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, Законами України «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю», та іншими актами законодавства України [3-6].

Що стосується прав працівників Департаменту протидії наркозлочинності, то вони наділені такими правами, як:

- здійснювати оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на протидію злочинам у сфері незаконного обігу наркотичних і психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів під час провадження в оперативно-розшукових справах;

- у відповідності до положень ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» здійснювати оперативно-технічні заходи за оперативно-розшуковими справами, що знаходяться в їх провадженні;

- в установленому порядку запитувати та отримувати від посадових осіб центральних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій документи, довідки та інші матеріали, необхідні для прийняття рішень з питань забезпечення реалізації державної політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних і психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів;

- користуватися в установленому законодавством порядку базами даних Національної поліції України, МВС та інших державних органів з питань, що належать до компетенції Департаменту [2].

Слід відмітити також, що особливу небезпеку для суспільства становлять рівень і масштаби криміналізації економічної сфери України в цілому. Криміналітет прагне взяти під свій контроль її найбільш пріоритетні напрямки: кредитно-фінансову, зокрема банківську, інвестиційну сфери, систему енергозабезпечення, приватизацію, зовніш-

ноекономічну діяльність тощо. Організовані злочинні угруповання наполегливо проникають у сферу кредитно-фінансових відносин через утворення різноманітних комерційних структур, акціонерних товариств, банків, страхових компаній, фондів з метою легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, здійснення впливу на ключові позиції в економіці.

Організована економічна злочинність в Україні дедалі більше набуває ознак міжнародної і поширює свій вплив на фінансово-кредитну та банківську системи, сферу зовнішньоекономічної діяльності – вивезення стратегічної та інших видів сировини, продукції хімічної промисловості, матеріалів, “відмивання” грошей та вкладання їх у нерухомість, фінансування комерційної діяльності, цінні папери, валюту, коштовності [7, с. 9].

Корупція – одна з основних ознак організованої злочинності. Вона є невід’ємним структуроутворюючим елементом, умовою, чинником появи, розвитку і функціонування тіньової економіки. Рівень корумпованості економіки в Україні залишається високим.

Серед осіб, затриманих за одержання неправомірної вигоди, стосовно яких відкриті кримінальні провадження, – колишні високопосадовці окремих міністерств і відомств, місцевих органів державної виконавчої влади та самоврядування, правоохоронних органів, податкової адміністрації, митної служби, судів.

Корупція руйнує економічні підвалини стабільності в державі не лише через підтримку тіньового сектора. Вона руйнівним чином впливає і на легальний сектор економіки – через економічно необґрунтований, довільний протекціонізм, через систему незаконних пільг, бюджетних асигнувань тощо.

Корупція безжально деформує не тільки систему суспільно-економічних та політичних відносин, а непоправно шкодить моральним засадам нації, іміджу нашої держави, її владним спроможностям як у національному, так і міжнародному вимірі [7, с. 12].

Викладене свідчить про величезні масштаби економічної організованої злочинності,

якій має протистояти Департамент захисту економіки Національної поліції України. Відповідно до наказу Національної поліції України від 07.11.2015 № 81 «Про затвердження Положення про управління захисту економіки Департаменту захисту економіки Національної поліції України» [8] до завдань управління відносяться:

- виявлення, запобігання та припинення злочинів у сфері економіки, у тому числі вчинених суспільно – небезпечними організованими групами та злочинними організаціями, які впливають на соціально-економічну і криміногенну ситуацію на території обслуговування;

- боротьба з корупцією й хабарництвом у сферах, які мають стратегічне значення для економіки держави, та серед посадових осіб органів державної влади і самоврядування; протидія корупційним правопорушенням і правопорушенням, пов’язаним з корупцією, на території обслуговування;

- установлення причин і умов, які сприяють учиненню правопорушень у сфері економіки, та вжиття заходів щодо їх усунення [8].

Також необхідно зупинити увагу на правах працівників Департаменту захисту економіки Національної поліції України, а саме працівники вказаного підрозділу мають право:

- здійснювати оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на виявлення та припинення злочинів у сфері економіки, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів під час провадження в оперативно-розшукових справах, а також контроль за використанням коштів, призначених для проведення цієї роботи;

- здійснювати оперативно-технічні заходи за оперативно-розшуковими справами, що знаходяться в їх провадженні;

- складати адміністративні протоколи про виявлені факти порушення антикорупційного законодавства та направляти їх до судових органів відповідно до законодавства;

- у встановленому порядку запитувати та отримувати від посадових осіб органів дер-

жавної влади документи, довідкові та інші матеріали (у письмовій або усній формі), необхідні для прийняття рішень з питань забезпечення реалізації державної політики у сфері боротьби із економічною злочинністю;

- користуватися в установленому законодавством порядку базами даних Національної поліції України, МВС та інших державних органів з питань, що належать до компетенції управління, а також інші права, передбачені законодавством [8].

Інформаційні технології викликали появу нових умов, які використовуються криміналітетом для вчинення злочинів на національному, міжнародному і транснаціональному рівнях. Організовані злочинні групи повною мірою використовують новітні технології для «відмивання» грошей, здобутих злочинним шляхом, несанкціонованого доступу до інформаційних систем і т. ін. За даними Інтерполу, доходи злочинців, пов'язані з незаконним використанням новітніх технологій, посідали третє місце в світі після доходів від торгівлі наркотиками і зброєю, заподіяні державі збитки, вчинені кіберзлочинцями, складають мільйони доларів та становлять одну з найбільших загроз національній безпеці України.

Протидія злочинності в сфері масових комунікацій і інформаційного простору покладається на Департамент кіберполіції Національної поліції України. Основними завданнями вказаного підрозділу є участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики щодо протидії кримінальним правопорушенням, механізму підготовки, учинення або приховування яких передбачає використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку. А також сприяння в порядку, передбаченому чинним законодавством, іншим підрозділам Національної поліції України у попередженні, виявленні та припиненні кримінальних правопорушень.

Працівники Департаменту кіберполіції Національної поліції України мають право:

- здійснювати оперативно-розшукову діяльність, спрямовану на виявлення та при-

пинення злочинів у сфері протидії кіберзлочинності, а також комплексне використання джерел оперативної інформації, можливостей оперативних підрозділів та застосування оперативно-технічних засобів під час проведення в оперативно-розшукових справах, за використанням коштів, призначених для проведення цієї роботи;

- здійснювати оперативно-технічні заходи за оперативно-розшуковими справами, що знаходяться в їх провадженні;

- у встановленому порядку запитувати та отримувати від посадових осіб органів державної влади документи, довідкові та інші матеріали (у письмовій або усній формі), необхідні для прийняття рішень з питань забезпечення реалізації державної політики у сфері протидії кіберзлочинності;

- користуватися в установленому законодавством порядку базами даних Національної поліції України, МВС та інших державних органів з питань, що належать до компетенції управління, а також інші права, передбачені законодавством [9].

Принагідно відмітимо, що до цього часу не затверджено положень про діяльність Департаменту карного розшуку та Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, що забезпечує їх ефективну протидію організованій злочинності.

Таким чином, підсумовуючи наведене, можемо зробити висновок, що на новостворені підрозділи кримінальної поліції Національної поліції України, зокрема: 1) Департамент карного розшуку; 2) Департамент боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми; 3) Департамент захисту економіки; 4) Департамент кіберполіції; 5) Департамент протидії наркозлочинності покладені великі обов'язки з протидії організованій злочинності у всіх її проявах. Поставлені завдання потребують:

- здійснення грамотного та дієвого контролю за діяльністю підлеглих керівниками підрозділів кримінальної поліції;

- володіння великим об'ємом знань чинного законодавства та оперативно-розшукової роботи, значним досвідом оперативної роботи, наявності відповідних моральних та індивідуальних якостей у оперативних працівників підрозділів кримінальної поліції;

АНОТАЦІЯ

У статті розглядаються компетенція і повноваження кримінальної поліції у сфері протидії організованої злочинності, аналізуються завдання структурних підрозділів кримінальної поліції по боротьбі з окремими видами злочинів.

- розроблення та впровадження методичних рекомендацій, типових алгоритмів діяльності щодо протидії організованим злочинності;

- постійного підвищення професійного та кваліфікаційного рівня молодих працівників кримінальної поліції тощо.

Література

1. Про Національну поліцію України Закон України від 02.07.2015 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Про затвердження Положення про Департамент протидії наркозлочинності Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 17.11.2015 № 95.

3. Кримінальний-процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р.: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.

5. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.

6. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30 червня 1993 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id.

7. Долженков О. Ф. Теоретичні проблеми становлення політики протидії створенню інфраструктури злочинного світу засобами оперативно-розшукової діяльності органів внутрішніх справ [Текст]: дис. ... д-ра юрид. наук: 21.07.04 «оперативно-розшукова діяльність» / Олександр Федорович Долженков. – Х., 2002. – 444 с.

8. Про затвердження Положення про Департамент захисту економіки Департаменту захисту економіки Національної поліції України»: наказ Національної поліції України від 07.11.2015 № 81.

9. Про затвердження Положення про Департамент кіберполіції Національної поліції України: наказ Національної поліції України від 10.11.2015 № 85.